

SUMMARY THE SETTLEMENT OF THE GERMAN NATIONALIST-SOCIALIST LABOUR PARTY AND ITS COMING INTO POWER

Yosyp Sani M (Budapest)

At the beginning of the 1930s Germany was in a serious economic and political crisis. Conditions of this type usually favour the formation of extreme ideologies. In Germany this situation gave the opportunity to the national socialists lead by Hitler to assume power in the country and reform it according to their own imagination in political, economic and social fields. The rest of the country's political parties, being able neither to cooperate with the Nazis nor to form a league against them, only helped the formation of this process. The German people did not completely understand the views of the Nazis but easily believed the promises of the politicians about a better standard of living, permanent places of work and a strong Germany, and helped the national socialists into a governmental position. After taking over of power there was no way back, the nazis had all possibilities to reform the country according to their own ideas and to subordinate everything to their war-aims. Therefore, due to the the Nazi's taking over of power, the democratic system of the Weimar Republic was replaced by a revisionist and war-aimed autocracy.

Key words: great economic depression, the National-Socialist German Workers Party (NSDAP), Veymarska Republic, SS (protection troops), the SA (storm troops), the Communist Party, Hartsburzkyy front, the Nazi dictatorship.

УДК: 94(47+57)(569.4)"194/195":324

РАДЯНСЬКО-ІЗРАЇЛЬСЬКІ ВІДНОСИНИ В КІНЦІ 40-х – НА ПОЧАТКУ 50-х рр. XX ст.

Оксамитний Ю.А., Стрільчук Л.В. (Луцьк)

У статті досліджено процес еволюції відносин між Радянським Союзом та Державою Ізраїль у період часу від кінця Палестинської війни 1948–1949 рр. до офіційного розриву дипломатичних відносин 1953 р. в світлі радянської близькосхідної політики. Основну увагу приділено відстеженню основних внутрішньо- та зовнішньополітичних факторів в політиці СРСР та Ізраїлю, які зумовили погіршення відносин між державами.

Ключові слова: СРСР, Ізраїль, Близький Схід, арабські країни, сіонізм, співробітництво, Середньосхідне командування.

Постановка наукової проблеми та її актуальність. Протягом майже п'яти десятиліть радянська історична наука обходила осторонь проблему відносин між СРСР та Ізраїлем. Ідеологічні протиріччя між двома державами, прагматичне позиціонування ізраїльського керівництва та проарабська орієнтація близькосхідної політики СРСР стали перешкодами на шляху об'єктивному дослідженню зазначеної проблеми. Разом з тим, ті наукові доробки, які безпосередньо та опосередковано висвічували різні сторони радянсько-ізраїльських відносин, містили характерні для радянської історичної науки ідеологічні штампи та перекручення. Проте поступове зникнення ідеологічного протистояння по лінії Схід – Захід, переважання прагматичних інтересів у політиці обох держав та публікація новітніх наукових досліджень і розсекречених документів дозволили не тільки правдиве висвітлення усіх аспектів радянсько-ізраїльських відносин, але й створили підґрунтя для подання об'єктивної оцінки історичним подіям минулого.

Аналіз досліджень та публікацій. При написанні статті автор використав наукові публі-

кації як радянських вчених (К. Іванов, І. Шейніс, Г. Аюп'ян, І. Генін), так і сучасних російських та зарубіжних дослідників (Й. Говрін, Ф. Кандель, Г. Сакер, Г. Ісаєв та ін.). Джерельною базою дослідження стали збірники документів: «Ближневосточный конфликт: Из документов архива внешней политики РФ» та «Советско-израильские отношения. 1945–1953 гг.».

Мета статті полягає у дослідженні впливу геополітичних факторів розвитку близькосхідного регіону, а також ідеологічних орієнтирів СРСР та Ізраїлю на радянсько-ізраїльські відносин кінця 40-х – початку 50-х рр. XX ст.

Відповідно до мети, автором ставляться наступні запитання:

– показати місце Ізраїлю у близькосхідній стратегії СРСР;

– простежити динаміку радянсько-ізраїльських відносин в зазначений період;

– визначити головні ідеологічні фактори, що зумовлювали політичне позиціонування СРСР по відношенню до Ізраїлю;

– охарактеризувати вплив геополітичних змін в регіоні на загострення відносини між державами.

Виклад основного матеріалу. Середина ХХ ст. кардинально змінила геополітичну ситуацію на Близькому Сході. Наростаючий комплекс арабо-єврейських протиріч, загострення між-арабських відносин, криза мандатної системи спричинили різке послаблення британських та французьких позицій. Зміни геополітичної конфігурації у регіоні відкривали нові можливості і для Радянського Союзу.

З початком глобального протистояння між Сходом і Заходом СРСР намагався діяти як нова глобальна держава, яка була зацікавлена у близькосхідному регіоні з точки зору державної безпеки. Невід'ємним елементом обраної стратегічної лінії стало завдання остаточного удару по британським колоніальним позиціям на Сході та стимулювання подальшого революційного вибуху. З метою реалізації зазначеної цілі Радянський Союз підтримав по дипломатичній та військово-технічній лінії під час Палестинської війни 1948–1949 рр. Державу Ізраїль, яка згідно слів Е. Примакова, мала б стати своєрідним «соціалістичним островом», що мав розкласти арабські феодално-поміщицькі режими [12, с.257].

Проізраїльське позиціонування СРСР отримало широкий резонанс серед євреїв Палестини та ізраїльських урядових кіл. Особливо показовою стала доповідь Міністра закордонних справ Ізраїлю М. Шерета у жовтні 1948 р.: «У більшості питаннях у нас дуже хороші стосунки з СРСР... У Раді Безпеки росіяни працюють не просто як наші союзники, а навіть як наші емісари» [14, с.414]. Генеральна лінія СРСР у єврейському питанні на міжнародній арені викликала безпрецедентне захоплення і в радянському багатонаціональному соціумі. Навіть віддані справі партії комуністичні функціонери єврейського походження «заразилися цим почуттям, проявляти яке, як їм здавалося, дозволяла проізраїльська політика Москви» [11, с.49]. Підкреслили свою симпатію новій єврейській державі навіть дружини маршала К. Ворошилова та міністра закордонних справ В. Молотова К. Горбман та П. Жемчужина відповідно [3, с.317].

Активізація радянсько-ізраїльського політичного діалогу, захист Радянським Союзом державних та територіальних інтересів Ізраїлю не викликали сумніву на подальше розширення зв'язків. Проте, досить швидко стало зрозуміло, що радянсько-ізраїльський «альянс», як його влучно назвав відомий американський вчений В.Рукер, був приречений на швидкий розпад.

Перші паростки можливої конфронтації проявилися вже восени 1948 р., коли у Москві кілька тисяч євреїв, зібравшись перед московською хоральною синагогою для зустрічі з першим ізраїльським послом в СРСР Г. Меір, порушили

основний принцип сталінізму, що допускав лише ті прояви «стихійності», які організовувалися зверху [11, с.50]. Події у Москві, як і зростаюча популярність Ізраїлю в очах партійних функціонерів єврейського походження, були сприйняті владою як «підривна діяльність» для існуючого в СРСР устрою. Разом з тим, їхнє ключове значення полягає у тому, що вони не тільки стали катализатором зміни внутрішньополітичного курсу СРСР в єврейському питанні, але й спричинили переосмислення керівництвом ролі Ізраїлю в стратегічних інтересах СРСР на Сході. Останній аспект проблеми, який є предметом даного дослідження, передбачає розгляд як геополітичних факторів, які впливали на радянсько-ізраїльські відносини, так й ідеологічної надбудови, котрої дотримувалось керівництво СРСР при вирішенні будь-яких важливих питань життя країни.

Протягом всього періоду правління Й.Сталіна ідеологічний чинник був визначальним при виборі внутрішньо- та зовнішньополітичного курсу країни. Сіонізм, який лежав в основі ідеї відродження Ізраїлю, вважався «ворожою до робітничого руху» буржуазною, реакційною течією [4, с.18]. З недовірою влада ставилася і до сіоністів, котрі прирівнювалися до «безвідних космополітів» та «національних нігілістів» [11, с.43–45]. Велику роль ідеології в політиці СРСР підтверджує і той факт, що керівники сіоністських організацій, в пошуках політичної підтримки СРСР, намагалися якомога більше навести прикладів ідеологічної сумісності між сіонізмом та марксистсько-ленінською ідеологією. Суттєвими аргументами були докази існування в єврейських общинах Палестини колективної власності, рівності працівників фізичної та розумової праці, планової економіки [14, с.43]. Однак, як зазначає відомий нині російський сходознавець І. Звягельська, при виборі проізраїльської курсу, ідеологічний чинник було відсунуто на другий план. Набагато важливішим для СРСР в середині 40-х рр. було витіснення Великої Британії з регіону [5, с.183].

Разом з тим, в міру зміцнення Ізраїлю, наріжним каменем у відносинах між країнами стала проблема репатріації єврейського населення зі Східної Європи. Варто зазначити, що саме еміграція євреїв була не тільки однією із основоположних ідей сіонізму, але й офіційним курсом ізраїльського керівництва [7, с.25]. Під час Палестинської війни численні листи-звернення радянських євреїв з проханнями легалізувати еміграцію перетиналися зі зустрічними проханням на дозвіл переселення євреїв зі Східної Європи [12, с.258]. Неодноразово піднімало це питання перед радянською владою і керівництво Ізраїлю [14, с.389; 2, с.54]. Попри негативне ставлення СРСР до перспективи повернення євреїв до Палестини, зупинити відповідні настрої серед радянських євреїв було надзвичайно важко. Поряд із офіцій-

ними зверненням до уряду країни створювалися громадські організації, які ставили за мету проведення «пропагандистсько-політичної агітації серед євреїв за переїзд» до Ізраїлю [9, с.132–144].

Активізація проізраїльських настроїв в суспільстві та наростання єврейського національного руху викликали незадоволення радянської влади. СРСР не міг погодитися на еміграцію своїх громадян, позаяк, з офіційної точки зору, національне питання в Радянському Союзі було відсутнім. Відтак жодна з національних груп не могла шукати кращого життя, ніж в СРСР. Визнання за євреями права вільного виїзду означало визнання сіонізму, що підривало основи комуністичної ідеології СРСР [12, с.258; 5, с.184; 3, с.318].

Дії радянської влади з придушення еміграційних очікувань були розпочаті з ідеологічного тиску. У жовтні 1948 р. радянський публіцист Ернст Ернбург, публікацією у газеті «Правда» під назвою «З приводу одного листа» не тільки розкритикував «буржуазний устрій Ізраїлю...», який «окріпачує єврейських трударів», але й чітко дав зрозуміти, що «громадяни соціалістичного суспільства» ніколи не переселяться в державу, що живе в «ярмі капіталістичного визискування» [5]. Заперечували можливість переселення євреїв до Ізраїлю і радянські партійні урядовці, які вказували на відсутність в СРСР «національного типу і нерівноправного становища євреїв» [2, с.34].

Таким чином, ідеологічні протиріччя між сіонізмом та комунізмом, зростання національного руху євреїв в СРСР, заклики Ізраїлю до еміграції радянських євреїв на «історичну батьківщину» визначили ту обставину, що, незважаючи на високий рівень довіри, що існував між державами, ці відносини були приречені на загострення. Проте, не менш важливими факторами, що зумовили радянсько-ізраїльські відносини, на наш погляд, стали і зовнішньополітичні зміни в обох державах, які зводилися, в основному, до прояви інтенсифікації діалогу Ізраїлю з Заходом та оголошенням ізраїльським урядом офіційного курсу на нейтралітет країни у міжнародних відносинах.

З першого дня існування Ізраїлю керівництво країни зайняло чітку позицію неприєднання до військово-політичних союзів, а відтак – підтримувало нейтралітет у відносинах як з державами Заходу, так й з соцтабором. Вперше виступив офіційну лінію Ізраїлю Д. Бен-Гуріон на сесії Тимчасової Ради: «У нас є друзі на Сході та на Заході. Ми не могли вести війну без тієї допомоги, яку ми отримали від різних країн Сходу та Заходу» [13, с.142]. Намагання Ізраїлю «досягнути нейтрального становища між США та Радянським Союзом неодноразово підтверджував Г. Меїр під час приватних зустрічей з радянськими урядовцями [10]. З точки зору ізраїль-

ського керівництва, Радянський Союз для єврейської держави був джерелом єврейської репатріації. Разом з тим, зв'язки Ізраїлю з комуністичним блоком за певних обставин могли слугувати засобом тиску на західні держави, примушуючи їх більше рахуватися з ізраїльськими інтересами на Близькому Сході [8].

Намагання переконати СРСР у цілковитому нейтралітеті у відносинах з великими державами світу викликали невдоволення з боку радянського керівництва. Зокрема радник місії СРСР в Ізраїлі М. Мухін не тільки охарактеризував ізраїльський уряд «маскувальним», тобто таким, що «притисне на гребені міжнародних подій», але й закликав у ворожому ставленні Ізраїлю до СРСР [14, с.344]. Слова радянського дипломата можна було б віднести до публічної риторики. Однак, зважаючи на те, що ідеологія радянської держави, в умовах протистояння з Заходом, ґрунтувалась на дихотомічному баченні світових політичних процесів та заперечувала нейтралістський статус країн «третього світу», висловлювання М. Мухіна відобразили погляд СРСР на геополітичне позиціонування Ізраїлю.

Прогнози радянських дипломатів почали підтверджуватись вже в кінці 40-х рр. Необхідність забезпечення територіальної цілісності, зростаюча потреба у залученні додаткових коштів в ізраїльську економіку, потужне проізраїльське лобі серед американських євреїв спонукало єврейську державу до встановлення тісніших зв'язків з США [7, с.95–96, 104]. Ізраїльські дипломати під час зустрічей зі своїми радянськими колегами неодноразово повторювали, що Ізраїль проводитиме дружню політику по відношенню до американського народу» [2, с.92–93; 10]. Серед причини, які спонукали Ізраїль до розширення зв'язків з США ізраїльтяни зачислили відмову СРСР і країн соцтабору надати фінансову допомогу Ізраїлю та сприяти переселенню радянських євреїв до Палестини [2, с.157–158; 10].

Великий резонанс у дипломатичних колах СРСР викликало прийняття у 1950 р. США, Францією, Великою Британією Троїстої декларації, в одному з пунктів якої вказувалося на необхідність постачання озброєння як арабам, так й Ізраїлю з метою зміцнення їхньої безпеки. Не зважаючи на те, що Троїста декларація не отримала широкої підтримки серед арабів, Ізраїль схвально віднісся до ідей декларації, зокрема стосовно постачання зброї та надання гарантії безпеки Ізраїлю [2, с.127]. Підтримка Ізраїлем Троїстої декларації було сприйнято Радянським Союзом як однозначний крок Ізраїлю в бік США.

Не менш важливим геополітичним фактором, що вплинув на похолодання у відносинах між Ізраїлем та СРСР стало оголошення у 1951 р. адміністрацією США, під приводом колективного захисту проти зовнішнього ворога, намірів об'єднати арабські країни та Ізраїль у військово-

політичний союз під назвою Близькосхідне (в деяких джерелах Середньосхідне) командування. Хоча джерело «зовнішнього ворога» не було конкретизовано, але було зрозуміло, що ним може стати СРСР [6, с.243].

Зростання американського впливу на Близькому Сході надзвичайно критично було сприйнято Радянським Союзом. Поступово, як в радянській історичній науці, так і в ідеологічних орієнтирах, визначених у з'їздах Комуністичної партії, почали домінувати тези про «агресивність намірів імперіалістичних держав» по відношенню до СРСР, заміну «англійського ярма американським», «військове та економічне поневолення країн Близького Сходу, що стало частиною загального плану, направлено на встановлення світового панування американського імперіалізму» [1, с.15, 20]. Надалі теоретично обґрунтована теза про «агресивні наміри» США проти СРСР стала однією з домінуючих в радянській близькосхідній політиці. Зважаючи на те, що дипломатичні маневри США біля південних рубежів СРСР сприймалися як безпосередня загроза державній безпеці, подальші відносини загалом з країнами Близького Сходу та зокрема з Ізраїлем визначалися мірою їхньої співпраці з ідеологічним супротивником [6, с.248].

24 листопада 1951 Радянський Союз відправив ідентичні послання урядам США, Великої Британії, Франції Туреччини та Ізраїлю, які містили різку критику основоположних ідей «Близькосхідного командування». Радянський Союз звинуватив Захід у прагненні підпорядкувати збройні сили близькосхідних країн командуванню НАТО, використовувати їхні військові бази, та ін. під «безпідставним» приводом зовнішньої загрози їх безпеки і необхідності спільно захищатися від цієї загрози [6, с.243; 1, с.29].

У відповіді на радянську ноту ізраїльське керівництво вказувало, що їм не було запропоновано брати участь в американському проекті і воно не збирається надалі приєднуватись до блоків, які спрямовані проти СРСР [6, с.244; 2, с.156–159]. Намагаючись підтвердити свій нейтралістський статус, Ізраїль наголошував, що загроза миру на Сході відходить саме від арабів і пропонував СРСР внести свій вклад у регулювання арабо-ізраїльського конфлікту.

Незважаючи на те, що ізраїльські урядовці вказували ряд причин, які стали на заваді приєднання Ізраїлю до «командування» та численні завіряння ізраїльтян не підтримувати антирадянські плани, дипломати СРСР однозначно визначились з позицією єврейської держави. У звіті місії СРСР в Ізраїлі за 1951 р. йдеться про повну втрату Ізраїлем незалежності від США в економіці, внутрішній і зовнішній політиці [8]. Констатували, що «Ізраїль перетворюється на американську військову базу», Прикінцеві положення політичного звіту місії СРСР в Ізраїлі за 12

травня 1952 р. беззаперечно вказували у надалі зростаючому «ворожому ставленні ізраїльського уряду до СРСР» та високу ймовірність наростання «політичного конфлікту» між державами [14, с.353].

Подальше погіршення радянсько-ізраїльських відносин впливало з проамериканської орієнтації Ізраїлю. З провалом близькосхідного командування, ізраїльське керівництво, маючи намір посилити власну безпеку, все чіткіше висловлювало намір укласти оборонний договір з США [6, с.247]. Спрямування всіх зусиль Міністерства закордонних справ Ізраїлю на досягнення цієї мети сприяло посиленню радянської ворожості до єврейської держави.

Поступове наростання радянсько-ізраїльського антагонізму проявилось перш за все в офіційній пропаганді та пресі. Одним із перших, хто підняв питання відносин з Ізраїлем був фахівець у справах Близького Сходу І. Луцький. У своїй публікації в журналі «Проблеми економіки» (жовтень 1949 р.) науковець зауважив, що керівництво Ізраїлю «відкрило двері своєї країни американському економічному впливу» та «готове разом з Великобританією та США приєднатися до агресивного Середземноморського блоку». Особливо критично І. Луцький охарактеризував урядову партію МАПАЙ, яка «займає прозахідну позицію..., граючи роль агентів американського імперіалізму» [6, с.81]. Надалі ідеологічна лінія, спрямована на критику політики Ізраїлю, простежувалась у всіх історичних дослідженнях радянських вчених-сходознавців. Загальноживаними стали закиди у «беззаперечній підтримці Ізраїлем політики великих агресивних імперіалістичних держав», звинувачення у «ворожій позиції по відношенню до СРСР», оцінка сіонізму як «ворога національно-визвольних рухів народів Близького Сходу» [7, с.33, 35, 89].

Вирішальним фактором, який остаточно підірвав радянсько-ізраїльські відносини стала нова хвиля антисемітизму, що охопила Радянський союз. Хоча з офіційної точки зору боротьба велася проти «космополітів», які оцінювалися як вороги радянського суспільного устрою, але більшість вчених схилились до тієї думки, що головний акцент робився саме на євреїв [8; с.11, 50–53]. Загалом, у рамках кампанії «боротьби проти космополітів» та «сіоністських агентів» по всій країні пройшли великі чистки, які охопили всі сфери суспільно-політичного, культурного та соціально-економічного устрою держави. Найбільшого розмаху чистки охопили партійний апарат, дипломатичну службу, військове керівництво і розвідку. Кульмінацією кампанії стала судова справа над генсеком ЦК Комуністичної партії Чехословаччини Р. Сланським, якому інкримінували підтримку в країні сіоністів, а також показова «справа лікарів» 1953 р., в рамках якої в

СРСР було репресовано радянських лікарів єврейської національності.

Розгул антисемітизму в СРСР не став тасмницею для Ізраїлю. Як свідчать документи, ряд сіоністських діячів підкреслювали вкрай несприятливу ситуацію для євреїв в СРСР: «Сталін посилює контроль над умонастроями всередині СРСР, щоб уникнути відхилень від генеральної лінії і «нерозуміння» справжнього сенсу цієї співпраці з режимами, які залишаються в очах комуністів настільки ж «неприйнятними», як вони були до нападу німців на Росію, – вказував Е. Епштейн. – Плануючи ті чи інші операції по відношенню до Радянської Росії, ми не повинні тішити себе ілюзіями» [14, с.38].

Внутрішньополітичні зміни в СРСР відобразилися і на міжнародній арені. Свідченням цьому стало радянське позиціонування в близькосхідному протистоянні. 29 серпня 1951 р. радянські дипломати в ООН несподівано для багатьох запропонували перенести обговорення скарги Ізраїлю з приводу закриття Єгиптом Суецького каналу для ізраїльських суден [2, с.146]. 1 вересня під час голосування утрималися. Цей факт був розцінений ізраїльтянами як фактична підтримка Радянським Союзом Єгипту. Наталі з аналітичних записках радянські дипломати рекомендували робити ставку на арабські країни на шкоду відносинам з Ізраїлем [8].

Свідченням кризи у відносинах між державами стала зайнята позиція Ізраїлю по відношенню до Корейської війни 1950–1953 рр. У жовтні 1950 р. Міністр закордонних справ Ізраїлю

М. Шарет виступив проти радянської пропозиції виведення американських сил з Кореї та приєднався до противників радянського проекту резолюції з питання мирної конвенції. А в січні 1951р. Радянський Союз відхилив план ізраїльської делегації, що вимагав негайного виведення всіх іноземних сил з Кореї [9, с.134; 13, с.144].

Після зазначених вище подій подальші відносини Радянського Союзу та Ізраїлю могли розвиватися лише в руслі постійної напруги та взаємної недовіри. Тож не дивно, коли 9 лютого 1953 р. на території місії СРСР стався вибух бомби. внаслідок чого відбувся розрив дипломатичних відносин, у ноті протесту від імені уряду Радянського Союзу відповідальність за терористичний акт покладалася лише Ізраїлю.

Викладений матеріал дозволяє зробити наступні висновки. Радянсько-ізраїльські відносини завжди собою складале переплетіння ідеологічних орієнтацій, прагматичних інтересів та геополітичних пріоритетів. Підтримавши Ізраїль по дипломатичній лінії СРСР мав на меті підірвати «осередковані позиції» на Сході в світлі розгортання «холодної війни». Ізраїль був зацікавлений в «послугах» Радянського Союзу з точки зору зміцнення власного статусу. Проте, ідеологічні протиріччя між сіонізмом та комунізмом, ізраїльські претензії на єврейське населення СРСР, проамериканське позиціонування ізраїльського керівництва в очах владних верхів СРСР спричинили похолодання у відносинах між державами.

1. Акопян Г. С. Международные отношения и внешняя политика СССР на Ближнем и Среднем Востоке после Второй мировой войны: Лекции, прочитанные в Высшей партийной школе при ЦК ВКП(б) [Текст] / Георгий Акопян. – М.: ВПШ, 1953. – 48 с.
2. Ближневосточный конфликт [Текст]: Из документов архива внешней политики РФ. 1947–1967: В 2 т. Т. 1 / редкол.: Виталий Наумкин [и др.]; отв. ред. Виталий Наумкин. – М.: МФД, 2003. – 608 с. – (Россия. XX век. Документ).
3. Васильев А. М. Россия на Ближнем и Среднем Востоке: от мессианства к прагматизму [Текст] / Алексей Васильев – М.: Восточная литература, 1993 – 399 с.
4. Генин И. А. Палестинская проблема: стенограмма публичной лекции [Текст] / Игорь Генин. – М.: Правда, 1948. – 30 с.
5. Звягельская И. Д., Яковлев А. И. [Рец. на:] Советско-израильские отношения: Сб. документов. Т. 1. 1941–1953, кн. 1–2. М.: Международные отношения, 2000, 554 + 560 с. / Ирина Звягельская, Александр Яковлев // Восток. – 2001. – №1. – С. 181–186
6. Говрин Й. Израильско-советские отношения, 1953–1967 [Текст] / Йозеф Говрин; [пер.с ивр. А. Варшавского]. – М.: Прогресс. Культура, 1994. – 336 с.
7. Иванов К. П., Шейнис З. С. Государство Израиль, его положение и политика [Текст] / Константин Иванов, Зиновий Шейнис. – М.: Государственное издательство политической литературы, 1958 – 148 с.
8. Исаев Г. Г. Уроки истории: советско-израильские отношения в 1948–1951 гг. [Электронный ресурс] / Гумер Исаев // Политическая экспертиза. – 2006. – № 3. – Режим доступа: <http://www.politex.info/content/view/274/30/> – 25.01.2011.
9. Кандель Ф. С. Книга времен и событий [Текст] Том 6. История евреев Советского Союза (1945–1970) / Феликс Кандель. – М.: Мосты культуры; Иерусалим: Гешарим, 2007. – 560 с.
10. Костырченко Г. В. Голда Меир – первый посол Израиля в Москве [Электронный ресурс] / Геннадий Костырченко // Лехаим – 2002 – № 7 – Режим доступа: [www URL:http://www.lechaim.ru/ARHIV/123/arhiv.htm](http://www.lechaim.ru/ARHIV/123/arhiv.htm) – 20.02.2011.

11. Люкс Л. Еврейский вопрос в политике Сталина [Текст] / Леонид Люкс // Вопросы истории. – 1999. – №7. – С. 41–59
12. Примаков Е. Д. Конфиденциально: Ближний Восток на сцене и за кулисами (вторая половина XX – начало XXI века) [Текст] / Евгений Примаков. – М.: ИИК Российская газета, 2006. – 384 с.
13. Сакер Г. М. История Израиля [Текст]: В 3 т. Т. 3: От Войны за независимость до Шестидневной войны / Говард Сакер; [пер с англ. В. Орел]. – Иерусалим: Библиотека Алия, 1995. – 384 с.
14. Советско-израильские отношения [Текст]: Сборник документов. Т. 1, кн. 1. 1941–май 1949 / редкол.: Б. Л. Колоколов и [др.]; МИД РФ и др. – М.: Международные отношения, 2000. – 551 с.
15. Ilya Ehrenburg. Answer to a letter [Electronic resource] – Access mode: [www/URL:http://chss.montclair.edu/english/furr/pol/erenburganswer.pdf](http://www.URL:http://chss.montclair.edu/english/furr/pol/erenburganswer.pdf). – 20.12.2010

РЕЗЮМЕ

СОВЕТСКО-ИЗРАИЛЬСКИЕ ОТНОШЕНИЯ В КОНЦЕ 40-х – НАЧАЛА 50-х гг. XX ст.

Оксамытний Ю.А., Стрильчук Л.В. (Луцк)

В статье исследован процесс эволюции отношений между Советским Союзом и Государством Израиль в период времени от конца Палестинской войны 1948–1949 гг. до официального разрыва дипломатических связей в 1953 г. в свете советской ближневосточной политики. Основное внимание уделено отслеживанию основных внутренних и внешнеполитических факторов в политике СССР и Израиля, которые обусловили ухудшение отношений между государствами.

Ключевые слова: СССР, Израиль, Ближний Восток, арабские страны, сионизм, сотрудничество, Средневосточное командование.

SUMMARY

THE SOVIET-ISRAELI RELATIONS IN THE LATE OF 40TH – BEGINNING OF THE 50TH OF THE XX ST.

Y. Oksamytny, L. Strileuk (Lutsk)

This article investigates the evolution of relations between the Soviet Union and the State of Israel in the time period from the late Palestine War of 1948–1949 to the official severance of diplomatic ties in 1953 in light of Soviet Middle East policy. Special attention is paid to tracking the major domestic and foreign factors in the politics of the Soviet Union and Israel which caused deterioration of relations between the states.

Keywords: the USSR, Israel, the Middle East, the Arab countries, Zionism, cooperation, the Middle East Command.